

PRAVILA KORIŠTENJA CARNet USLUGA

Cilj ovih pravila je osigurati što veću slobodu u korištenju CARNet usluga, zaštititi korisnike i sustav te osigurati ugled i položaj Hrvatske u svijetu.

U nastavku teksta koriste se sljedeći pojmovi:

korisnik: svaka fizička osoba koja ima korisničko ime na bilo kojem računalu koje je posredno ili izravno priključeno na CARNet mrežu.

korisničko ime: isto što i "login", "account" ili "username". Skraćeno ime korisnika. Jedinstveno je na računalu na kojem je definirano, a zajedno s imenom računala i mreže čini jedinstvenu adresu u svijetu. Na primjer: ihorvat@varazdin.hr

administrator: osoba zadužena za tehničko održavanje računala i mreže. Isto što i "sistem inženjer", "superuser" ili "root".

Korisnik CARNet-a smije upotrebljavati samo svoje korisničko ime.

Ni od kojim uvjetima i ni iz kog razloga korisnik ne smije za svoj rad koristiti tuđe korisničko ime, čak ni najuže rodbine. Svaka takva aktivnost smatra se provalom u sustav i za posljedicu ima suspendiranje vlastitog i zloupotrebjenog korisničkog imena, te daljnje disciplinske mjere.

Objašnjenje: Mogućnosti rada na računalu i korištenje mreže daju se osobi, na osnovi njenog svojstva. Sve aktivnosti koje se u sustavu dešavaju moraju biti pridružene osobi koja ih izvodi ili zadaje. Korištenje tuđeg korisničkog imena je lažno predstavljanje.

Primjer: "Posuditi" svoj identitet prijatelju, jer on još nema svoje korisničko ime ili je njemu zabranjen rad zbog ranijih "grijeha" predstavlja prekršaj. Isto vrijedi kada djeca "pristojno i bez zlih namjera" koriste identitet roditelja. Ako nekome "posudite" svoju lozinku, sve što on napravi smatrat će se da ste učinili vi sami te ćete za to snositi i posljedice. Korisničko ime i lozinka identificiraju pojedinca te se sve radnje poduzete pod nekim korisničkim imenom pripisuju njegovom vlasniku. Stoga lozinku nikada ne dajte trećoj osobi te ju pažljivo čuvajte i redovito mijenjajte. Također čitajte poruke u posljednjem uspješnom i neuspješnom prijavljivanju pod vašim imenom., ako vam se nešto učini sumnjivim, odmah o tome obavijestite administratora te promijenite lozinku.

Nisu dozvoljene anonimne aktivnosti.

Mreža je javna infrastruktura, stoga nisu dozvoljene anonimne aktivnosti čak ni kada znate kako se to radi.

Primjer: Ne želite dobivati anonimna pisma čak ni kada zvuče duhovito. Ne zaboravite da korištenjem mreže sve što radite stavljate pod sud domaće i svjetske javnosti i da predstavljate u prvom redu sebe sama, ali i ustanovu i zemlju iz koje potječete. Sigurno ne

biste voljeli da se o građanima Hrvatske priča kao o neciviliziranim i nekulturnim divljacima od kojih sve treba sakrivati.

Korištenje opreme, usluga i podataka je potpuno slobodno, prema vašim potrebama, sve dok se time ne šteti trećoj osobi ili sustavu.

Aktivnosti jednog korisnika ne smiju ni na koji način štetiti aktivnostima drugih korisnika ili sustava. Također ne smiju na bilo koji način štetiti trećim osobama, fizičkim ili pravnim, koje i ne moraju biti korisnici sustava.

Objašnjenje: Nemoguće je propisati sve što je dozvoljeno i sve što je zabranjeno. Radi se o tehnologiji koja je ne samo izuzetno dinamična, već je zapravo alat kojim se grade brojne nove primjene. Stoga se pravila ponašanja mogu definirati samo opisno i prepustiti savjesti korisnika.

Primjer: Nije zabavno kad vam netko izbriše podatke ili vam pošalje tisuću neposrednih poruka. Isto tako nije zgodno kada netko potroši sav prostor na diskovima ili zauzme ukupno procesorsko vrijeme. Eksperimentiranje vlastitim programima, programima iz nekog drugog izvora ili svojstvima sustava se ne može provoditi na sustavu koji drugim osobama služi za redoviti rad. Kada "diskutirate" na brojnim svjetskim listama, ili kada objavljujete podatke ili stavove i mišljenja, vodite se pravilom tolerancije i nevrijeđanja.

Podaci ili usluge koji nisu javni mogu se koristiti samo uz suglasnost vlasnika.

Javni podaci, oprema i usluge su one koje je vlasnik oglasio takvima na barem jednom mjestu koje možete navesti kao dokaz. Sve ostale podatke, usluge i opremu treba smatrati privatnima bez obzira da li su zaštićeni od neovlaštenog korištenja ili ne. Ako ih želite koristiti, zamolite vlasnika, a pisanu (digitalnu) potvrdu njegove privole sačuvajte.

Objašnjenje: I oprema i podaci i usluge svakodnevno nastaju, povezuju se i nestaju. Upravo u toj dinamici i njihovom međusudjelovanju je snaga i važnost ove tehnologije. Teško je organizacijski i tehnički osigurati i zabraniti sve što nije namijenjeno javnosti.

Primjer: Kao što vjerojatno ne hodate ulicom i ispitujete koji automobil nije zaključan, tako nemojte ni pokušavati koristiti opremu i usluge za koje jasno ne piše da su javni. Kao što nećete otvarati susjedova pisma, tako nećete ni čitati podatke koji se nalaze na računalu, koji nisu vaši ili javni, čak i ako nisu zaštićeni od čitanja. Ne biste voljeli da netko čita vaš dnevnik ili intimna razmišljanja samo zato što ste ga zaboravili zaštititi od neovlaštenog čitanja.

Prilikom korištenja opreme i usluga pridržavajte se njihovih pravila.

Korištenje opreme, programskih alata ili proizvoda te raznih usluga uvijek je uređeno nekim ugovorom ili drugim oblikom pravne obveze, čak i kad se radi o tzv. "public domain" programima i javnim podacima. Uvijek prije upotrebe pročitajte uvjete korištenja i strogo ih poštuju.

Objašnjenje: Ne biste voljeli da je u Hrvatsku zabranjen izvoz suvremene tehnologije, jer se pročulo da se u njoj SW krade, zar ne?

Primjer: Kopiranje programa dozvoljeno je samo ako to izrijekom (eksplicite) piše tako da se na to možete pozvati kao na dokaz. Ako u svoje tekstove i usluge želite uključiti informacije koje ste našli bilo gdje u svjetskom sustavu mreža i računala, obratite se zamolbom autoru. Ako neki program smijete slobodno i bez naknade koristiti, to još uvijek ne znači da ga smijete mijenjati, kopirati ili davati trećim osobama. Raspitajte se za svaki slučaj posebno.

Sve eksperimente unaprijed dogovorite s administratorom.

Ako želite eksperimentirati, uspostaviti novu uslugu ili jednostavno niste sigurni kakve posljedice mogu vaše aktivnosti imati na druge ili sustav u cjelini, posavjetujte se s vašim administratorom. Ako se unaprijed dogovori i planira tako da nikome ne šteti, gotovo svaka aktivnost je moguća i bit će legalna.

Objašnjenje: Višekorisnička računala i mreže u koje su spojena su složeni sustavi. Čak i naoko bezazlena aktivnost uspostave novog Web servera može imati štetne posljedice na ostale usluge na istom računalu ili, čak, ponašanje cijele mreže. Stoga je takve aktivnosti potrebno planirati s onima koji se brinu za funkcionalnost i sigurnost sustava.

Primjer: Čak i takve aktivnosti kao što je provaljivanje u računala, prisluškivanje komunikacija ili ometanje rada mogu biti legalne. Ako se izvode planirano s nadležnima na način da ne krše zakone i pravila te ne nanose štetu. Obično se za njih osiguraju uvjeti u kojima se mogu provoditi eksperimenti bez opasnosti za druge ili za sustav. Nasuprot toga, uspostavljanje neke nove mrežne usluge može, bilo zbog programske greške, bilo zbog lošeg planiranja ili poznavanja kapaciteta, tako zauzeti resurse sustava ili jednog njegovog dijela da efektivno onemogućiti rad već postojećih usluga. Ako pogriješite, odmah o tome obavijestite nadležne.

Ako tijekom rada povrijedite bilo koje od navedenih pravila ili posebnih pravila pojedinih usluga ili učinite grešku koja ima štetne posljedice za druge, odmah o tome obavijestite nadležne. Prvo treba obavijestiti onoga tko je oštećen ili čije ste pravilo povrijedili, a zatim i vama najbližeg administratora.

Objašnjenje: Osim što je to civilizirani oblik ponašanja, sve se aktivnosti registriraju pa će vaša greška prije ili kasnije biti otkrivena. Ako se ne javite, smatrat će se da ste to učinili namjerno pa ćete u skladu s time snositi i posljedice. Da bi se spriječili nesporazumi, obvezno obavijestiti "svog" administratora. On je iskusniji i u tehnologiji i u komuniciranju s drugim administratorima te će otkloniti svaku sumnju u zlu namjeru i sačuvati i vaš i "naš" ugled.

Primjer: Bolje da se sami javite nego da vas traže. Ako pogriješite, odmah pošaljite poruku oštećenom, ali i svom administratoru u kojoj navedite datum, vrijeme i računalo na kojem ste radili te, uz ispriku, objasnite da se radi o grešci. Tuđi podaci su tuđa svojina i ne smijete ih ni čitati, a kamoli mijenjati ili brisati. Ako greškom ili zabunom na bilo koji način dođete u dodir s tuđim podacima (npr. Pročitajte ih), o tome pošaljite obavijest vlasniku s objašnjenjem i isprikom.